

Lancet. Child & Adolescent Health, 2(11), 2018, pp. 783–791. Disponibil [https://doi-org.ezproxy.tlu.ee/10.1016/S2352-4642\(18\)30278-5](https://doi-org.ezproxy.tlu.ee/10.1016/S2352-4642(18)30278-5) (vizitat 2021).

EFICIENȚA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PSIHOLOGICĂ DUALĂ LA ADOLESCENȚII DELINCVENȚI

RACU Igor, dr. hab. în psihologie, prof. univ. UPSC „Ion Creangă”

*NICOLAESCU Eliza Penelopa, drd., psiholog principal clinician
la Spitalul de Psihiatrie „Eftimie Diamandescu”*

Abstract. *This article presents data from the research on personality development of delinquent adolescents, conducted on a group of 210 adolescents. This study led us to the idea that the delinquent potential of adolescents can be ameliorated through a dual psychological training program, which activates personal resources and develops the emotional and behavioral management skills of these young people. Dual psychological intervention in juvenile delinquency is a complex process, which included family, individual and group psychological intervention sessions, involving both the adolescent and his family.*

Keywords: adolescents, juvenile delinquency, risk factors, psychological intervention.

Introducere: S. M. Rădulescu și D. Banciu consideră că „abordarea fenomenului de delincvență juvenilă, a mecanismelor sale de producere și manifestare, își justifică actualitatea și relevanța prin caracterul mai mult sau mai puțin intens al acestui fenomen, ale cărui efecte negative nu pot fi negate sau subestimate de sociologi, psihologi, medici psihiatri, juriști, criminologi, etc. Deși delincvența juvenilă este considerată ca un fenomen cu profunde implicații negative pentru structura și coeziunea grupurilor sociale de tineri, problema identificării factorilor (cauzelor) care generează sau condiționează manifestări antisociale continuă să suscite interesul unei categorii largi de specialiști și cercetători, fără să se fi ajuns încă la un consens între diferitele puncte de vedere vehiculate. Pentru o parte dintre cercetători, factorii psihologici sunt considerați ca fiind la fel de importanți ca cei sociali.” [2, p.59].

Scopul și metodologia cercetării. Scopul acestui studiu este identificarea particularităților personalității și comportamentului delincvent la adolescenți, dar și elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică duală pentru ameliorarea potențialului delincvent al acestor adolescenți.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 210 adolescenți cu vârste cuprinse între 14 ani și o zi și 17 ani și unsprezece luni împliniți la data începerii cercetării. Aspectele socio-demografice de structură sunt: sexul, vârsta, mediul de proveniență, tipul de familie, prezența delincvenței în cadrul familiei, situația materială, situația școlară, numărul de clase absolvite. Cei 210 adolescenți au fost

împărțiți în două grupuri: 102 adolescenți delincvenți, cercetați de poliție pentru fapte penale și trimiși la Comisia de Expertiză Medico-Legală Psihiatrică Ilfov, pentru stabilirea discernământului cu privire la faptă și 108 adolescenți, elevi de la două licee din județul Ilfov. Fundamentarea pe datele studiului teoretic și cercetarea experimentală de constatare a fost realizată în perioada 2016-2018.

Fiecărui participant i s-au aplicat mai multe teste psihologice: pentru personalitatea de tip Big Five a fost ABCD-M, pentru evaluarea psihopatiei infraționale PCL-R, pentru măsurarea profilului clinic APS-SF, pentru evaluarea strategiilor de coping folosite CERQ, pentru estimarea nivelului de dezvoltare morală – modelul lui Kohlberg. Examinările au fost realizate cu prilejul expertizelor medico-legale psihiatrice pentru minori, pentru grupul de adolescenți cu delincvență. Grupul non-delincvent a fost compus din elevii a două licee din Județul Ilfov. Pentru lotul adolescenților delincvenți s-au reținut și următoarele aspecte specifice acestei categorii: recidiva, vârsta primei infrațiuni și tipul de infrațiune.

După ce au fost identificate particularitățile de dezvoltare care au contribuit ca factori de vulnerabilitate dinamici la apariția delincvenței juvenile, s-a elaborat un program formativ de ameliorare a acestui comportament problematic la adolescenții delincvenți.

Cercetarea formativă a fost realizată cu participarea a 24 de persoane, toți adolescenți delincvenți: 16 de gen masculin și 8 de gen feminin. Media de vârstă a fost de 16.3 ani. Subiecții au fost împărțiți în două grupuri omogene (confirmat prin studii statistice). Grupul experimental (GE) a fost format din 12 adolescenți delincvenți (8 băieți și 4 fete). Membrii acestui grup au participat la mai multe tipuri de programe de intervenție psihologică: familială, individuală și de grup, pe o perioadă de aproximativ 10 luni. Grupul de control (GC) – este comparabil din punct de vedere statistic (vârstă, gen, nivel de delincvență) cu GE și a fost format tot din 12 adolescenți delincvenți (8 băieți și 4 fete), care nu au participat la programul de intervenție psihologică duală. Criteriile de selecție pentru participarea la grupul de intervenție psihologică au fost cele ale apartenenței la categoria adolescent delincvent, precum și criteriul recidivist/non-recidivist.

Metodologia design-ului formativ: Intervenția psihologică duală în delincvența juvenilă este un proces complex, ce a inclus sesiuni de intervenție psihologică de tip familial, individual și de grup, implicând atât adolescentul, cât și familia acestuia.

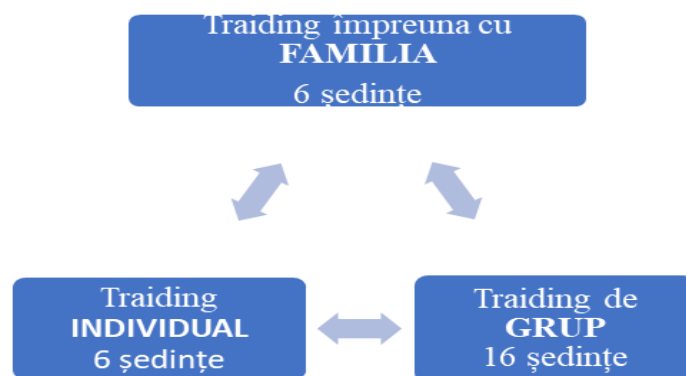

Fig. 1. Abordarea duală a intervenției psihologice la adolescenții delincvenți

Eficiența programului formativ. În scopul demonstrării omogenității grupurilor în faza de testare a fost utilizat testul U - Mann Whitney și s-a constatat că nu există diferențe statistice semnificative între grupul de control GC și cel experimental GE în rezultatele obținute de adolescenți la principalele instrumente folosite în evaluare: PCL-R, ABCD-M, APS-SF, CERQ, Kolberg. Același test statistic U-Mann Whitney a fost utilizat și pentru evaluarea diferențelor între GC și GE în faza de retest. Programul formativ își dovedește eficiența și prin analiza diferențelor obținute în cadrul grupului experimental în cele două faze de testare: GE test și GE retest și lipsa diferențelor statistice semnificative în cadrul grupului de control în cele două faze de testare: GC test și GC retest, utilizând testul statistic Wilcoxon.

Testul PCL-R: Analiza statistică a datelor test-retest obținute de adolescenții din grupul experimental la testul PCL-R, prin utilizarea testului Wilcoxon a evidențiat o scădere semnificativă statistic pentru $p < 0,05$ a asemănării cu prototipul psihopatului delincvent. Se identifică schimbări semnificative statistice la factorul Afectiv-Interpersonal în ceea ce privește superficialitatea, sentimentul grandios al propriei valori, minciuna de tip patologic, manipularea, lipsa remușcărilor și a vinovăției, afectele superficiale și lipsa empatiei și a crescut mai mult responsabilitatea pentru propriile acțiuni, dar și la factorul F2 Devianță socială și factorul total. La F2 avem scăderea rezultatelor la înclinația spre plictiseală, stilul de viață parazitic, lipsa unor scopuri realiste pe termen lung, impulsivitatea și controlul comportamental.

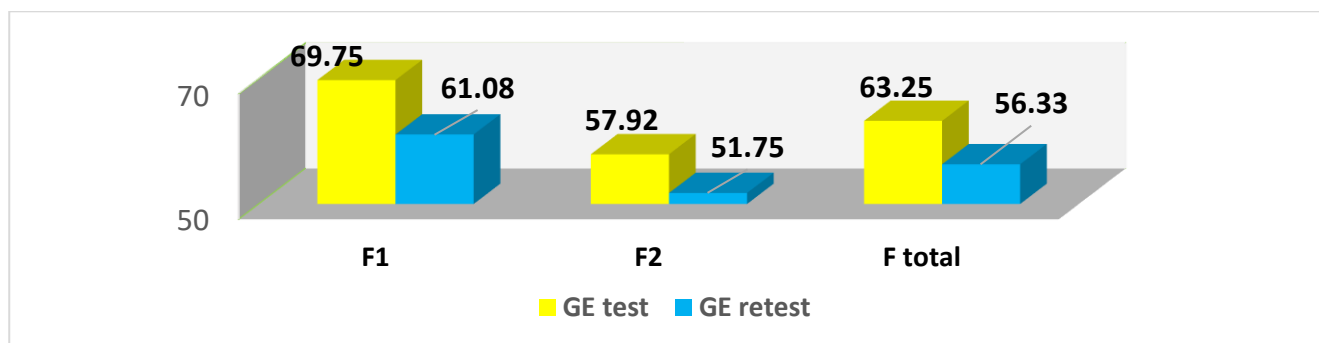

Fig. 2. Valorile medii ale rezultatelor PCL-R, grup experimental, test-retest.

În grupul de control nu au fost identificate diferențe semnificative în urma prelucrării datelor obținute la aplicarea PCL-R, ceea ce duce la concluzia că profilul de psihopat infrafracțional nu s-a modificat la nivelul acestui grup.

Aplicând testul Mann-Whitney se constată diferențe statistice semnificative între rezultatele obținute în etapa de retest de grupul de control și cel experimental la toate scalele testului PCL-R. S-au identificat la scalele PCL-R diferențe semnificative statistice la: Interpersonal/Afectiv ($M_1=69,75$; $M_2=61,08$; $U=125,000$; $p<0,05$); Devianță Socială ($M_1=57,92$; $M_2=51,75$; $U=121,500$; $p<0,05$); Factor Total ($M_1=54,33$; $M_2=45,67$; $U=126,000$; $p<0,05$).

Prin comparațiile statistice prezentate a fost demonstrată eficiența programului de intervenție psihoterapeutică având ca obiectiv major ameliorarea profilului de psihopat infrafracțional al adolescenților delincvenți.

Testul ABCD-M: În urma implementării programului de formare, în postintervenție, am obținut diferențe în rezultate statistice semnificative care ne permit să vorbim despre ameliorarea potențialului delincvent la nivelul următorilor factori: la nivelul factorului Extraversie, prin utilizarea testului Wilcoxon GE test cu GE retest nu se identifică schimbări cu diferențiere semnificativă statistic, având ($z=-2,590$; $p>0,05$). Pe subfactori se decelează diferențe semnificative statistice doar la Activism A1 ($z=-2,203$; $p<0,05$) și la Optimism ($z=-2,652$, $p<0,05$), la celelalte fațete se observă diferențe, dar nu cu semnificație statistică la E3 Umor ($z=-0,894$; $p>0,05$), la E4 Abilități Interpersonale ($z=-1,115$; $p>0,05$), și la E5 Afirmare Personală ($z=-2,590$; $p>0,05$).

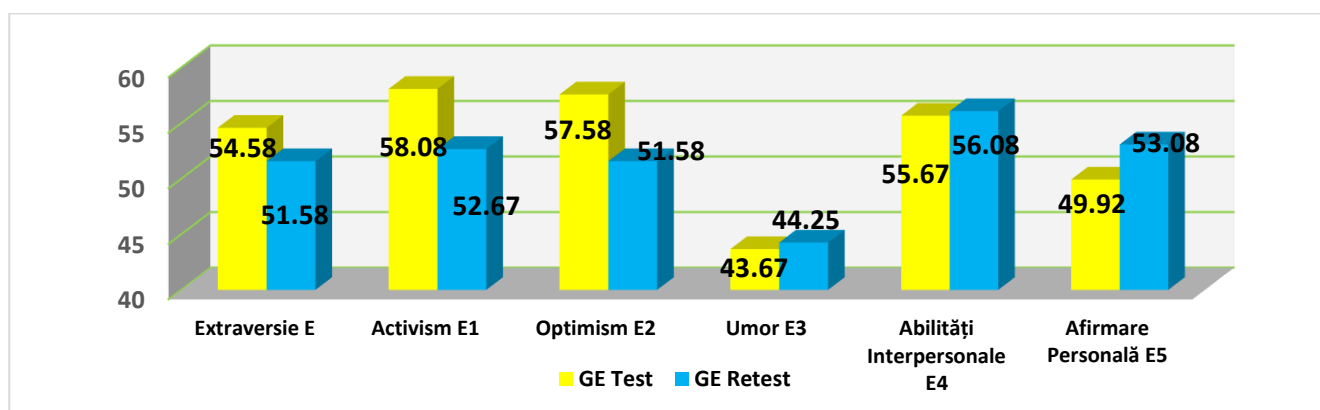

Fig. 3. Valorile medii ale rezultatelor ABCD-M Extraversie, grup GE test GE retest

Programul formativ nu s-a axat pe modificarea factorului extraversie și al componentelor sale, deoarece acesta nu este un factor de vulnerabilitate în apariția delincvenței juvenile, așa cum am arătat în experimentul constatativ. Această lipsă a diferențelor semnificative statistice este în acord cu obiectivele propuse pentru experimentul formativ și anume acela de ameliorare doar a factorilor de risc și vulnerabilitate care prin intensitatea lor măresc probabilitatea apariției delincvenței juvenile.

La factorul Maturitate, se identifică diferențe statistic semnificative care demonstrează schimbări atât pe factorul mare M ($z=-3,088$; $p<0,05$), cât și pe subfactorii săi: M1 Respect ($z=-2,937$; $p<0,05$), la M2 Adaptare ($z=-2,949$; $p<0,05$), la M3 Prietenie ($z=-3,074$; $p<0,05$), la M4 Forța Inhibiției ($z=-3,086$; $p<0,05$) și la M5 Forța Eului am obținut ($z=-3,070$; $p<0,05$).

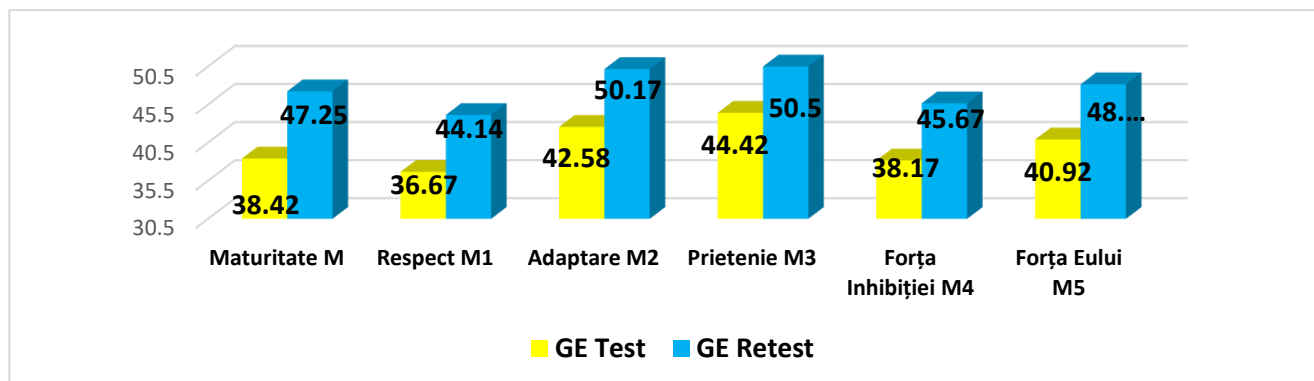

Fig. 4. Valorile medii ale rezultatelor ABCD-M, Maturitate, grup GE test/retest

Aceste rezultate confirmă eficiența programului formativ prin faptul că adolescenții delincvenți din GE au înregistrat valori mai mari la factorul Maturitate și la toți subfactorii săi după intervenție. Astfel acești subiecți pot raporta mai mult respect față de oameni și societate, deprinzând un control mai bun al reacțiilor, al impulsurilor și emoțiilor negative, putând coopera mai destinași, fără să raporteze totul la propria persoană. Sunt mai stabili pentru a face față schimbării, adversității, contradicției într-o manieră mai calmă prin care se pot dezvolta relații de prietenie și deschidere cu ceilalți. Crește stăpânirea de sine; comportamentul începe să fie controlat mai ales prin inhibarea tendințelor reactive. Acești adolescenți nu mai sunt atât de reactivi, încep să se gândească înainte de acționa, nu-și mai ies atât de repede din fire, preocuparea dominantă devenind stăpânirea rațională a reacțiilor emoționale.

La Factorul Conștiințiozitate avem diferențe semnificative atât pe factorul principal ($z=-3,070$; $p<0,05$), cât și pe subfactori: la C1 Voință și Perseverență ($z=-2,633$; $p<0,05$), la C2 Spirit de Perfecțiune ($z=-3,066$; $p<0,05$), la C3 Raționalitate ($z=-3,072$; $p<0,05$), la C4 Planificare ($z=-2,85$; $p<0,05$) și la C5 Autodisciplină am obținut ($z=-2,938$; $p<0,05$).

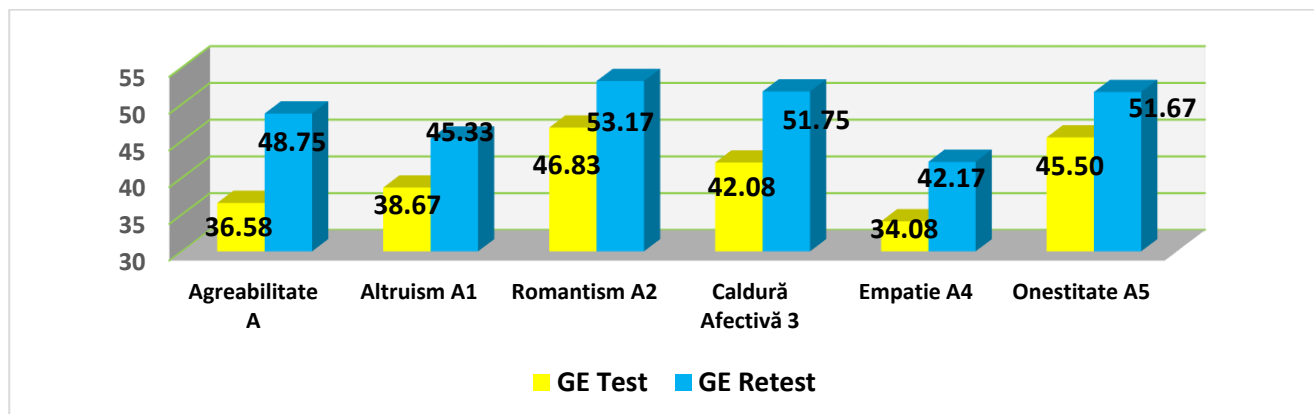

Fig. 5. Valorile medii ale rezultatelor ABCD-M, Agreabilitate, grup GE test/ retest

Diferențele prezentate ne permit să confirmăm eficiența programului formativ prin faptul că adolescenții delincvenți din GE au înregistrat valori mai mari, semnificative statistic la factorul Agreabilitate și la toți subfactorii săi după aplicarea programului de intervenție psihologică duală. Astfel, acești subiecți raportează o mai mare disponibilitate afectivă în inter-relaționarea cu cei din jur și un comportament pro-social, deschis spre dăruire de sine și ajutorare, devenind mai fideli în relații. Crește capacitatea de acomodare, flexibile și adaptative, având ca efect ușurința în negocierea de tip asertiv.

Prin aplicarea testului Wilcoxon am identificat prezența diferenței statistic semnificative dintre cele două distribuții la Factorul Conștiinciozitate ($M1=42,00\pm4,411$; $M2=51,75\pm4,535$; $z=-3,070$; $p<0,05$). Pe subfactori avem la C1 Voință și Perseverență $M1=47,17\pm10,828$ $M2=53,67\pm8,978$; $z=-2,633$; $p<0,05$), la C2 Spirit de Perfecțiune $M1=45,75\pm10,446$, $M2=58,83\pm7,158$; $z=-3,066$; $p<0,05$), la C3 Raționalitate $M1=38,42\pm11,049$, $M2=46,67\pm10,210$; $z=-3,072$; $p<0,05$), la C4 Planificare $M1=45,25\pm10,137$, $M2=53,50\pm5,916$; $z=-2,85$; $p<0,05$) și la C5 Autodisciplină am obținut $M1=42,50\pm10,775$, $M2=50,83\pm6,952$; $z=-2,938$; $p<0,05$). Acești adolescenți nu mai lasă totul „la întâmplare”, au o mai bună capacitate de a începe o sarcină și de a o duce la bun sfârșit în ciuda plictiselii sau a altor posibile distrageri ale atenției. Ei adoptă un stil care îi va conduce într-o direcție pentru că încep să aprofundeze lucrurile, să depășească planul exterior, cel superficial, devenind mai riguroși. Raportează un comportament mai centrat pe ceea ce este real și pe controlul conștient al propriei vieți, afișând mai multă precauție și chibzuință la aspectele financiare, învățând să controleze pe plan volițional reacțiile emoționale și comportamentale.

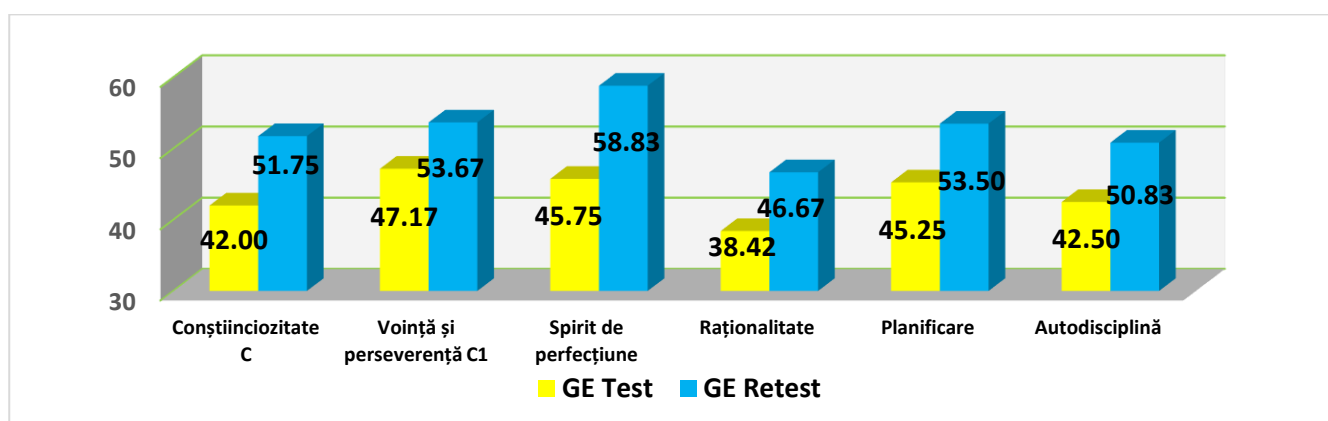

Fig. 6. Valorile medii ale rezultatelor ABCD-M, Conștiinciozitate, grup GE test/retest

La nivelul Factorului Autoactualizare, folosind testului Wilcoxon, au fost identificate diferențe statistic semnificative care demonstrează eficiența programului formativ ($M1=36,58\pm6,201$; $M2=47,92\pm2,937$; $z=-3,065$; $p<0,05$). Pe subfactori rezultatele sunt următoarele:

la Ac1 Aprofundare ($M1=43,33\pm6,853$; $M2=51,17\pm5,875$; $z=-3,072$; $p<0,05$), la Ac2 Toleranță ($M1=38,50\pm5,916$; $M2=45,33\pm4,376$; $z=-3,077$; $p<0,05$), la Ac3 Rafinare ($M1=35,25\pm11,169$; $M2=43,83\pm8,881$; $z=-2,936$; $p<0,05$), Ac4 Independență ($M1=43,17\pm11,512$; $M2=50,33\pm7,475$; $z=-2,908$; $p<0,05$) și la Ac5 Creativitate ($M1=40,08\pm8,533$; $M2=48,17\pm5,289$; $z=-2,938$; $p<0,05$).

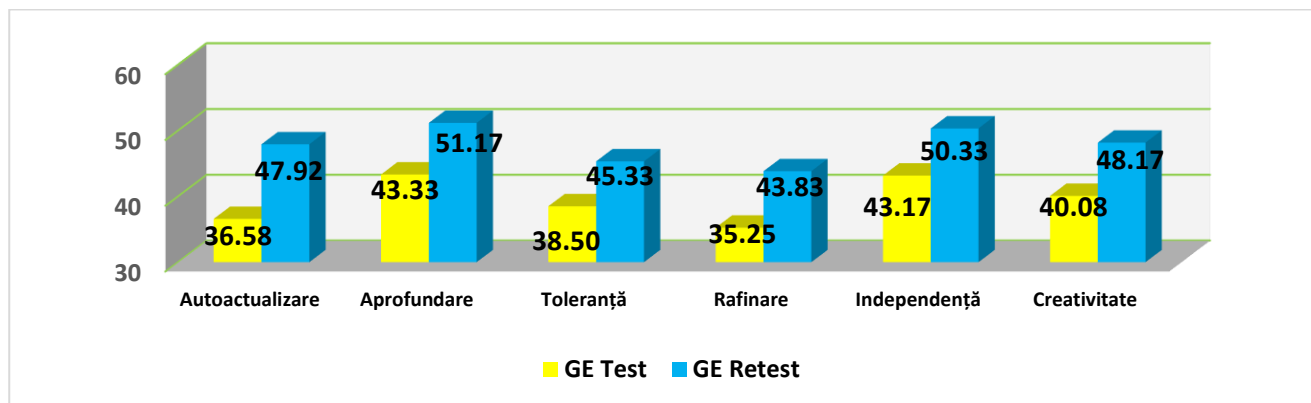

Fig. 3.9. Valorile medii ale rezultatelor ABCD-M Autoactualizare, grup GE test GE retest

Creșterea nivelului de Autoactualizare are ca efect o mai mare preocupare de evoluția personală și în raport cu sine, și cu mediul social. A înțelege poate deveni un imperativ care să-l împingă să aprofundeze și să se împotrivescă deschis dacă ceea ce descoperă contrazice ceea ce era aparent. Adolescenții devin mai deschiși față de propria completitudine și de cizelarea personală, fiind dispuși să îi înțeleagă și pe ceilalți punându-se mai des și într-un mod mai rațional în pielea lor.

Testul APS-SF. Analiza statistică a datelor test-retest (Wilcoxon) obținute de adolescenții din GE la testul APS-SF a evidențiat o scădere semnificativă statistic, $p<0,05$ a tulburărilor de externalizare.

Pe factori s-au înregistrat la grupul GE test/retest la nivelul tulburărilor de externalizare următoarele rezultate: la tulburarea de conduită CND ($z=-2,679$; $p<0,05$), la tulburarea de opoziționism provocator TOP ($z=-2,437$; $p<0,05$), la dependența de substanțe SUB ($z=-2,023$; $p<0,05$), la probleme școlare PS ($z=-2,807$; $p<0,05$), la predispoziția spre furie și violență PVF ($z=-2,023$; $p<0,05$).

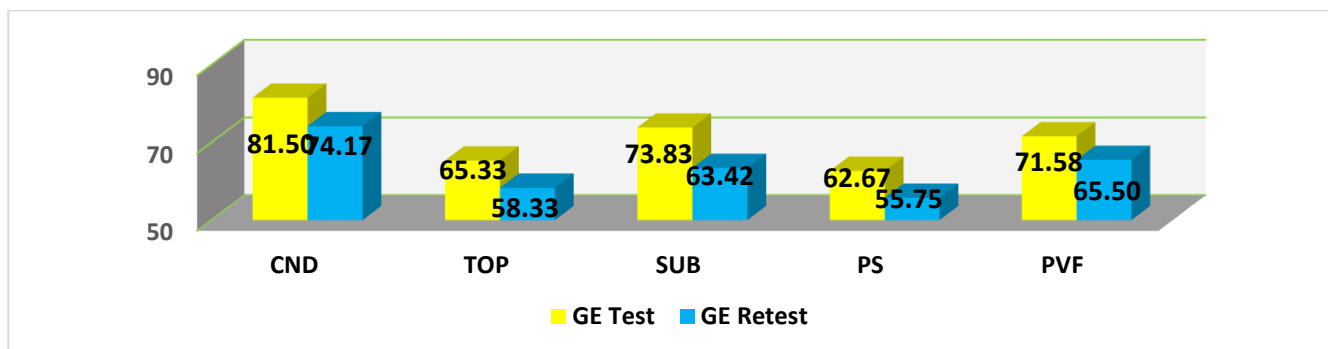

Fig. 10. Valorile medii ale rezultatelor APS-SF, Externalizare grup GE test/retest

Prin aceste rezultate se identifică o ameliorare a tulburărilor clinice de externalizare, care s-au dovedit, conform analizei de la experimentul constatativ a fi factori de vulnerabilitate dinamici în apariția delincvenței juvenile. Scăderea tulburărilor de conduită a avut ca efect creșterea nivelului de asertivitate în conduita adolescenților delincvenți aflați în grupul experimental. Ameliorarea celorlalte tulburări de externalizare duce la scăderea nivelului de furie și agresivitate, a comportamentului adictiv, îmbunătățește relația cu școala și cu autoritățile.

La nivelul tulburărilor de internalizare nu au fost obținute diferențe statistic semnificative între GE test/retest, având în vedere faptul că programul formativ nu a avut ca obiectiv ameliorarea acestora: la concepția despre sine CS ($z = -1,884$; $p > 0,05$), la probleme interpersonale PI ($z = -2,121$; $p > 0,05$), tulburarea depresivă DEP ($z = -0,816$; $p > 0,05$), la anxietate generalizată AG ($z = -0,962$; $p > 0,05$), la Stres Posttraumatic SPT ($z = -1,807$; $p > 0,05$), la tulburare alimentara TA ($z = -0,586$; $p > 0,05$), iar la suicid SUI ($z = -0,557$; $p > 0,05$).

Comparația rezultatelor obținute de adolescenții delincvenți din GC faza test/retest nu a evidențiat diferențe statistic semnificative, confirmând eficiența programului noctru formativ.

Testul CERQ. Pe factori s-au înregistrat la grupul GE test/retest la nivelul mecanismelor de coping următoarele rezultate: la autoculpabilizare ($z = -1,983$; $p < 0,05$), la acceptare ($z = -1,886$; $p < 0,05$), la ruminare ($z = -1,232$; $p < 0,05$), la refocalizare pozitivă ($z = -1,633$; $p > 0,05$), la refocalizare pe planificare ($z = -1,069$; $p > 0,05$), la reevaluare pozitivă ($z = -0,798$; $p > 0,05$), la punerea în perspectivă ($z = -1,467$; $p > 0,05$), la catastrofare ($z = -0,136$; $p > 0,05$), iar la culpabilizarea celorlalți ($z = -2,849$; $p < 0,05$).

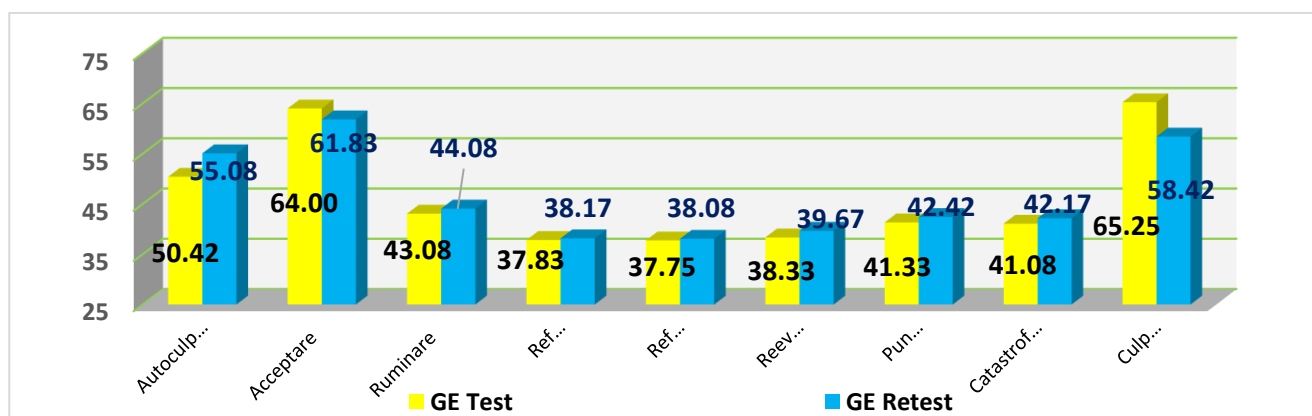

Fig. 11. Valorile medii ale rezultatelor CERQ, grup GE test/retest

Printre cele mai importante schimbări intervenite după aplicarea programului de intervenție psihologică duală se numără creșterea nivelului de autoculpabilizare și scăderea nivelului de culpabilizare a celorlalți având ca efect mărirea responsabilității față de fapta penală și anticiparea consecințelor la acești adolescenți delincvenți din lotul experimental. La creșterea gradului de responsabilitate prin asumarea sentimentului de vină, contribuie și modificarea copingului prin ruminare.

Comparația rezultatelor obținute de adolescenții delincvenți din grupul de control faza test/ faza retest nu a evidențiat diferențe statistic semnificative, ceea ce confirmă eficiența programului formativ aplicat.

Test Kohlberg. Pentru nivelul de dezvoltare morală: înainte de intervenție 95,8% (23 de cazuri) dintre participanți se aflau la un nivel preconvențional și 4,2% (1 caz) la un nivel convențional. Comparația GE (11 cazuri de moralitate preconvențională și un caz de moralitate convențională) cu GC (toate cele 12 cazuri cu moralitate preconvențională) nu a evidențiat diferențe statistic semnificative.

Concluzii:

1. Analiza statistică a datelor test-retest obținute de grupul experimental la testele PCL-R, ABCD-M, APS-SF, CERQ și Kohlberg, prin utilizarea testului Wilcoxon, a evidențiat o scădere semnificativă statistic, $p < 0,05$ a potențialului delincvent la adolescenții care au participat în experimentul formativ.
2. Adolescenții delincvenți din grupul de control nu prezintă schimbări importante în ceea ce privește simptomatologia evaluată. Nu au fost identificate diferențe statistic semnificative în rezultate la testele PCL-R, ABCD-M, APS-SF, CERQ și Kohlberg în test/retest, deci, pattern-ul deviant în cazul acestor adolescenți nu s-a modificat.
3. Diferențele statistic semnificative în rezultatele obținute de subiecții din GE și GC în retest demonstrează eficiența programului de intervenție psihologică duală aplicat.

Bibliografie:

1. BANCIU, D. *Introducere în sociologia delincvenței juvenile. Adolescența între normalitate și devianță*. București: Medicală, 1990. 38-54. ISBN: 973-39-0112-1.
2. BANCIU, D., RĂDULESCU, S., M. *Evoluții ale delincvenței juvenile în România. Cercetare și prevenire socială*, București: Editura Lumina Lex, 2002. ISBN: 978-973-588-484-0
3. BALAJ, A. (coord). *Scala de evaluare a tulburărilor din adolescență – forma scurtă APS-SF*. Cluj-Napoca: ASCR, 2012, p.17-21, ISBN:978-606-8244-47-1.
4. HOLDEVICI, I. *Psihoterapii scurte*. București: Editura Ceres, 2000. 274 p. ISBN: 973-40-04743
5. MINULESCU, M. Big Five ABCD–M. *Manual tehnic și interpretativ*. Cluj-Napoca: Sinapsis, 2008. 88-117 p., 174-221 p. ISBN: 978-606-795-056-4.
6. PERȚE, A. (coord). *Chestionarul de coping cognitiv-emoțional CERQ*. Cluj-Napoca: ASCR, 2010, p.17, p.72-75. ISBN: 978-606-8244-03-7.
7. PETERMANN, F., PETERMANN, U. *Program de intervenție pentru copii agresivi*. Ed. A 11-a. Cluj-Napoca: RTS, 2006. 79 p.; 279-290 p. ISBN: 973-86337-3-7.

8. PETERMANN, F., DOPFNER, M., SCHMIDT, M., H. *Tulburări de comportament antisocial-agresiv*. Ed. A 2-a. Cluj-Napoca: RTS, 202010. ISBN: 978-973-1816-34-0
9. RACU, I. *Psihodiagnoză și statistica psihologică*. Chișinău: UPS Ion Creangă, 2005. 126 p. ISBN 978-9975-136-61-7
10. RACU, I, RACU, I. *Psihologia dezvoltării*. Chișinău: UPS Ion Creangă,, 2007, 237-242 p. ISBN: 978-9975-921-26-8
11. RACU, I., NICOLESCU, E.,P. Evaluarea delincvenței la adolescenți. În: *Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială*. Chișinău, 2021, nr. 1(62). Pp. 3-14. ISSN 1857-0224.
12. TIA, I., ILIESCU, D. Hare PCL-R Ed. A 2-a. *Manual tehnic*. Cluj-Napoca: Sinapsis, 2015. 227-228 p. ISBN: 978-606-8744-00-1.

AUTOPROMOVAREA ȘI CONSTRUCȚIA SOCIALĂ A PERSONALITĂȚII

BÎTCA Lucia, drd. în psihologie socială, psiholog, grad didactic I

Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor Botanica

Abstract: *Success requires interacting with other people. We can't control the other side of those interactions. But we can think about how the other person might see us and make choices about what we want to convey. Self presentation is any behavior or action made with the intention to influence or change how other people see you. Anytime we're trying to get people to think of us a certain way, it's an act of self presentation. Generally speaking, we work to present ourselves as favorably as possible. Self promotion is vital to stand out against your plentiful competition.*

Keywords: self promotion, social construction, impression management, self presentation, social desirability.

Miezul proceselor interpersonale din viața cotidiană îl constituie, după unii cercetători, controlul informației despre identitatea participanților, despre activitățile desfășurate împreună și despre relația în sine. Personalitatea fiecărui individ este o construcție unică. Pornind de la moștenirea genetică, individuală și irepetabilă (de reținut că nici măcar gemenii nu sunt identici), fiecare dintre noi va parcurge în viață un itinerar absolut diferit de al oricărui alt individ, va traversa situații, experiențe de viață unice, va întâlni anumite persoane, în anumite contexte, care-l vor influența în mod particular. Subliniem însă natura socială a ceea ce constituie nucleul personalității, Eul sau conceptul de sine, cel care ne dă sentimentul identității personale.

Fiecare dintre noi, în timpul unui dialog social, sau chiar în lipsa acestuia, ne angajăm în prezentarea de sine. Vrem să ne asigurăm că ne arătăm într-un mod care nu numai că ne face să arătăm bine, dar ne face să ne simțim bine cu noi înșine [4].